

Współpraca pomiędzy Archiwum Państwowym w Kielcach a Świętokrzyskim Towarzystwem Genealogicznym „Świętogen” w Kielcach

Współpraca między Archiwum Państwowym w Kielcach a Świętokrzyskim Towarzystwem Genealogicznym „Świętogen” w Kielcach sięga niemalże momentu powstania towarzystwa, czyli blisko 10 lat. Początkowo były to jednak pojedyncze prace dotyczące digitalizacji wybranych materiałów archiwalnych. Dopiero w następnych latach współpraca ruszyła z dużym rozmachem w zakresie digitalizacji oraz została rozszerzona o inne formy działalności.

Pierwsza ważna data w historii współpracy Archiwum i „Świętogenu” to dzień 9 lutego 2011 roku, kiedy to pomiędzy Archiwum Państwowym w Kielcach, a Kieleckim Zespołem Indeksacyjnym zostało zawarte porozumienie, którego celem była digitalizacja i indeksacja akt stanu cywilnego, przechowywanych w zasobie Archiwum Państwowego w Kielcach w centrali i w oddziale w Sandomierzu. Zgodnie z zawartym porozumieniem zespół miał wykonywać fotografie cyfrowe a następnie na ich podstawie indeksy. Jako właściciele wszelkich praw autorskich, członkowie zespołu wyrazili zgodę na bezterminowe, bezumowne wykorzystywanie ww. kopii zarówno w całości, jak i fragmentach przez Archiwum Państwowe w Kielcach oraz inne osoby, instytucje i jednostki nie posiadające również osobowości prawnej. Wykonane przez zespół zdjęcia miały być wykorzystywane na wszelkich polach eksploatacji zgodnie z ustawą Prawo autorskie.

W Kieleckim Zespole Indeksacyjnym pracowali: Kornelia Major, Leszek Ćwikliński, Maciej Terek, Edward Jabłoński, Andrzej Sasal, Ewa Jaskólska, Piotr Bochnacki. Jako pierwsze poddano digitalizacji akta stanu cywilnego z zasobu Oddziału Zamiejscowego w Sandomierzu. W ramach prac prowadzonych przez zespół indeksacyjny wykonano wówczas 229 518 fotografii cyfrowych. Digitalizacja odbywała się w siedzibie Oddziału Archiwum Państwowego w Sandomierzu a zdjęcia cyfrowe wykonywali: Kornelia Major, Leszek Cwikliński i Krzysztof Dławichowski.

Ze względu na prace dotyczące przeniesienia zasobu do nowej siedziby z centrali archiwum Państwowego w Kielcach oraz oddziałów w Jędrzejowie, Pińczowie i w Starachowicach, intensyfikacja prac nad realizacją porozumienia i digitalizacją kieleckiego zasobu archiwalnego nastąpiła w 2012 r. W ramach tej współpracy genealodzy skupieni wokół Świętokrzyskiego Towarzystwa Genealogicznego „Świętogen” w Kielcach pod kierownictwem Prezesa Pani Kornelii Major rozpoczęły na szeroką skalę digitalizację materiałów archiwalnych z zasobu Archiwum Państwowego w Kielcach. Prace te odbywały się z dużym poświęceniem i zaangażowaniem członków zespołu, ponieważ bardzo często trwały do późnych godzin nocnych oraz w weekendy. Wszystko to w celu jak najszybszego udostępnienia zdigitalizowanych materiałów archiwalnych online, a tym samym ułatwienie dostępu do zasobu archiwalnego ludziom na całym świecie.

Udane doświadczenia ze współpracy oraz myśl o jej dalszym rozwijaniu doprowadziły do tego, że w dniu 4 lipca 2013 r. poszerzono treść wspomnianego wyżej, zawartego w 2011 roku, porozumienia pomiędzy: Archiwum Państwowym w Kielcach, reprezentowanym przez dyrektorkę Wiesławę Rutkowską, a Kieleckim Zespołem Indeksacyjnym reprezentowanym przez Kornelię Major – koordynatora projektu oraz Tomasza Nitsch właściciela portalu GenPol Tomasz Nitsch. Z ramienia Archiwum Państwowego w Kielcach za realizację projektu odpowiada Iwona Kwiatkowska kierownik Oddziału II Ewidencji, Opracowania i Zabezpieczania Zasobu Archiwalnego, a w zakresie informatycznym Andrzej Kania, zaś do prac zespołu indeksacyjnego włączyli się również Leszek Ćwikliński i Maciej Terek.

Przedmiotem rozszerzonego porozumienia było określenie praw i obowiązków zainteresowanych stron oraz zasad ich współpracy w ramach kontynuacji projektu digitalizacji i indeksacji oraz prezentacji online wybranych zespołów archiwalnych przechowywanych w zasobie Archiwum Państwowego w Kielcach i ich publikacji online. W treści porozumienia zostało zawarte, iż wszystkie strony wyrażają zgodę na bezterminowe, bezumowne wykorzystanie zdigitalizowanych materiałów w całości, jak i we fragmentach w portalach o tematyce genealogicznej prowadzonych przez Gen-Pol („Portalach GenPolu”), szczególnie pod adresami genbaza.com, genbaza.pl, genpol.com, genpol.pl oraz genealogiapolska.com. Wykonane zdjęcia oraz opracowania (indeksy) mogły być wykorzystane na wszystkich polach eksploatacji zgodnie z ustawą Prawo autorskie.

Tak więc, powyższe porozumienie zapoczątkowało udostępnianie online kopii cyfrowych akt stanu cywilnego i w zasadzie to od tego momentu, można było realnie ocenić wagę wspólnego przedsięwzięcia. Zdigitalizowane dokumenty mogły być udostępniane nie tylko w pracowni naukowej archiwum, ale również w Internecie. Zarówno Archiwum Państwowe w Kielcach jak i Świętokrzyskie Towarzystwo Genealogiczne „Świętogen” otrzymywało wiele wyrazów wdzięczności za stworzenie możliwości szybszego dostępu do zasobu archiwalnego, w dogodnym dla użytkownika miejscu i czasie. A zapotrzebowanie było i jest bardzo duże, ponieważ coraz większa jest wśród społeczeństwa chęć poznawania historii własnej rodziny.

W kolejnych latach kontynuowano prace nad fotografowaniem akt stanu cywilnego kieleckiego zasobu, które to kopie użytkowe trafiały w pierwszej kolejności do pracowni naukowej archiwum, a następnie po wykonaniu indeksacji przez wolontariuszy ze „Świętogenu” były udostępniane online.

Dzięki współpracy z Świętokrzyskim Towarzystwem Genealogicznym „Świętogen” w Kielcach w samym tylko 2013 roku Archiwum Państwowe w Kielcach pozyskało 354 788 kopii użytkowych z części akt stanu cywilnego z zasobu kieleckiego Archiwum. Ponadto zostały udostępnione online, w serwisie www.metryki.genbaza.pl, kopie cyfrowe z przeszło 12 000 jednostek archiwalnych z zespołów akt metrykalnych Archiwum Państwowego w Kielcach i Oddziału w Sandomierzu. W roku 2013 w katalogach zawierających kopie z zasobu kieleckiego Archiwum, w wyżej wymienionym serwisie zanotowano ponad 10 000 wizyt.

Rosnąca liczba pozyskanych kopii użytkowych, które Archiwum udostępnia w pracowniach naukowych zamiast oryginalnych dokumentów, pozwala na lepszą ich ochronę. Jednocześnie aby zabezpieczyć miejsce dla coraz większej ilości pozyskiwanych kopii cyfrowych w 2013 r. do pracowni naukowej Archiwum Państwowego w Kielcach oraz do Oddziału w Sandomierzu została zakupiona macierz dyskowa, która przechowuje zdigitalizowane dokumenty. W celu ułatwienia dostępu użytkownikom archiwum do cyfrowych dokumentów, wszystkie przekazane przez genealogów kopie cyfrowe są udostępniane na kilku stanowiskach komputerowych w pracowni naukowej w centrali i w Oddziale w Sandomierzu. Przy czym w obu placówkach można korzystać z całości zdigitalizowanych materiałów, czyli w centrali w Kielcach są dostępne kopie pochodzące z oddziału w Sandomierzu i odwrotnie. Dzięki takiej współpracy genealogów i archiwistów kieleckich zmniejszyła się ilość akt udostępnianych w oryginale, a dostęp do zasobu archiwalnego stał się szybszy i łatwiejszy. Oryginalne księgi pozostają w magazynach archiwalnych w bezpiecznych warunkach klimatycznych, zabezpieczone w pudła bezkwasowe i udostępniane są tylko w wyjątkowych sytuacjach. Jest to dla archiwum i dla całego społeczeństwa korzyść nie do przecenienia, bowiem te wiekowe księgi, tak przechowywane i eksploatowane, będą służyć kolejnym pokoleniom.

W 2014 r. współpraca ze Świętokrzyskim Towarzystwem Genealogicznym „Świętogen” w Kielcach zaowocowała przekazaniem do Archiwum Państwowego 374 102 sztuk kopii użytkowych z akt stanu cywilnego. Fotografie te, zgodnie z porozumieniem po zindeksowaniu zamieszczone

zostały w serwisie geneteka.genealodzy.pl, gdzie zarejestrowano 30 921 wizyt użytkowników zasobu kieleckiego Archiwum. Udostępniono online, w serwisie Geneteka kopie cyfrowe z przeszło 22 000 jednostek archiwalnych z zespołów akt stanu cywilnego z zasobu Archiwum Państwowego w Kielcach i Oddziału w Sandomierzu. W ten sposób do części zasobu Archiwum Państwowego w Kielcach zapewniony coraz powszechniejszy dostęp zarówno dla osób zainteresowanych w kraju jak i zagranicą. W katalogach serwisu zawierających kopie z zasobu kieleckiego Archiwum, w wyżej wymienionym okresie zanotowano prawie 40 000 wizyt (cztery razy więcej niż w roku 2013).

W 2015 roku liczba kopii cyfrowych z akt stanu cywilnego przekazanych przez Świętokrzyskie Towarzystwo Genealogiczne „Świętogen” w Kielcach do Archiwum Państwowego w Kielcach sięgnęła 211 985 sztuk. Dzięki fotografiom cyfrowym pozyskanym od ŚTG „Świętogen” systematycznie powiększają się więc zasoby kopii cyfrowych materiałów archiwalnych, które są udostępnianie użytkownikom pracowni naukowej.

W ubiegłym 2016 roku w ramach takiej współpracy ze Świętokrzyskim Towarzystwem Genealogicznym „Świętogen” Archiwum Państwowe w Kielcach pozyskało 132 772 fotografie cyfrowe z 1 848 j.a. z zespołów akt stanu cywilnego, a także zespołów akt notariuszy i akt miast. Od tego roku współpraca jak widać dotyczy nie tylko zespołów akt stanu cywilnego, ale rozszerzona została o kolejne przydatne dla genealogów materiały archiwalne z kolejnych zespołów archiwalnych.

Należy również wspomnieć, iż w ramach współpracy ze Świętokrzyskim Towarzystwem Genealogicznym „Świętogen” Archiwum Państwowe w Kielcach pozyskało do zbiorów biblioteki archiwalnej pomoce ułatwiające prowadzenie poszukiwań genealogicznych: Parafia Piotrkowice, diecezja kielecka – indeksy i historia, Pierzchnica, diecezja kielecka – historia i indeksy, urodzenia 1774-1912, Pierzchnica, diecezja kielecka – historia i indeksy, śluby, zgony 1775-1912, Parafia Kotuszów, diecezja sandomierska – indeksy ksiąg metrykalnych, Wszechświęte, diecezja kielecka – historia i indeksy w opracowaniu genealogów: Kornelii Major, Leszka Ćwiklińskiego, Piotra Bochnackiego.

Współpraca Archiwum i Towarzystwa obejmuje również szeroko pojęte działania popularyzacyjne i edukacyjne. Przykładem takich działań może być przedsięwzięcie zorganizowane w związku z 90-leciem istnienia Archiwum Państwowe w Kielcach. W marcu 2013 r. we współpracy ze Stowarzyszeniem Archiwistów Polskich Oddział w Kielcach oraz Świętokrzyskim Towarzystwem Genealogicznym „Świętogen” ogłoszony został dla uczniów szkół podstawowych i gimnazjalnych konkurs genealogiczny pt. *Moja rodzina*. Konkurs ten miał na celu propagowanie chęci poznania przeszłości swoich przodków, a wraz z nią przeszłości miejsc, w których ci przodkowie mieszkali. Zorganizowano go w dwóch kategoriach wiekowych: gimnazjum i szkoła podstawowa. Na konkurs wpłynęło łącznie 57 prac: 40 ze szkół podstawowych i 17 z gimnazjów. Uroczyste podsumowanie konkursu i wręczenie nagród i dyplomów uczestnikom konkursu i ich nauczycielom odbyło się 18 czerwca 2013 r. Wystawę prac konkursowych można było oglądać do końca listopada 2013 roku w siedzibie Archiwum Państwowego, jak również na Facebooku, gdzie można było oddawać głosy na Nagrodę Publiczności.

Współpraca ze „Świętogenem” w dziedzinie popularyzacji i edukacji skupiała się wokół projektu *Archiwa rodzinne*. Jest projekt Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych, mający na celu przybliżenie sposobów tworzenia i zabezpieczania dokumentów rodzinnych. Podczas organizowanego przez Archiwum Państwowe w Kielcach w 2014 r. *Międzynarodowego Dnia Archiwów*, którego tematem przewodnim były *Archiwa rodzinne*, odbyły się warsztaty z zakresu genealogii. Warsztaty te, wraz z kieleckimi archiwistami Pauliną Kraska i Bartłomiejem Gierasimowiczem współprowadziła Kornelia Major, Prezes Świętokrzyskiego Towarzystwa Genealogicznego „Świętogen”. W czasie warsztatów udzielane były m.in. porady na temat metod poszukiwań genealogicz-

nych i zasad tworzenia drzewa genealogicznego, następnie w pracowni konserwacji kieleckiego archiwum Anna Łucak i Anna Sulis prezentowały sposoby bezpiecznej renowacji dokumentów.

Misją archiwów państwowych, a więc również i Archiwum Państwowego w Kielcach jest trwałe zachowanie świadectw przeszłości i zapewnienie do nich powszechnego dostępu w celu wspierania rozwoju państwa i społeczeństwa obywatelskiego. Działalność genealogów skupionych w Świętokrzyskim Towarzystwie Genealogicznym „Świętogen” w Kielcach oraz skupionych w Kieleckim Zespole Indeksacyjnym doskonale wpisuje się w misję archiwów państwowych. Dzięki wykonanym i przekazanym do Archiwum kopiom użytkowym tak popularnych wśród badaczy genealogii akt stanu cywilnego, archiwum ma możliwość lepszego ich zabezpieczenia poprzez rzadsze udostępnianie oryginałów materiałów archiwalnych. Dla użytkowników został zapewniony łatwiejszy i szybszy dostęp do materiałów archiwalnych poprzez ich udostępnienie w serwisach online, a dodatkowym atutem jest stale rosnąca baza dostępnych w ten sposób akt interesujących genealogów.

Liczba 1 980 641 sztuk fotografii cyfrowych pozyskanych dzięki współpracy ze „Świętogenem” oraz duża ilość umieszczonych online świadczy o tym, że współpraca ta ma wymierne wyniki. Efekty jej od wielu lat są doceniane przez użytkowników zasobu archiwów państwowych. Ułatwiają również pracę archiwistom zajmujących się m.in. informacją o zasobie czy prowadzeniem kwerend.

Perspektywy dalszej współpracy to z pewnością już rozpoczęte poszerzanie katalogu zespołów archiwalnych objętych współpracą – ciekawe dla genealogów informacje można odnaleźć w wielu zespołach archiwalnych, m. in w aktach szkolnych, hipotecznych, notarialnych itd. Sprawujemy bowiem opiekę nad bezcennymi i unikatowymi świadectwami przeszłości. Archiwa państwowe wspierane profesjonalną kadrą ale i współpracujące ze środowiskami genealogicznymi mogą przyczynić się do poznania i zrozumienia przeszłości społeczności lokalnych, poszczególnych obywateli, a także do zabezpieczenia bezcennego zasobu dla dalszych pokoleń.

Wiesława Rutkowska

mgr historii, absolwentka Akademii Świętokrzyskiej w Kielcach, Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie – kierunek archiwistyka oraz Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie – kierunek Administracja Publiczna. Doktorantka na Wydziale Humanistycznym Uniwersytetu Jana Kochanowskiego w Kielcach. Pracownik Archiwum Państwowego w Kielcach od 2001 r., w latach 2007-2011 kierownik Oddziału Zamiejscowego w Starachowicach, od 2011 dyrektor Archiwum Państwowego w Kielcach. Od 2007 r. wiceprezes Polskiego Towarzystwa Historycznego Oddział w Starachowicach. Obszar zainteresowań: historia szkolnictwa i oświaty w XIX i XX w., historia społeczna i regionalna.